

ALLERGIYA - ALLERGIK KASALLIKLARNING RIVOJLANISHI**Jo'raqulov Jahongir Sirojiddin o'g'li**

Samarqand davlat tibbiyot universiteti 1-son Davolashishi 4-kurs 421-guruh.

Samarqand, O'zbekiston.

tel: +998 (88) 396- 73-77 **email: jurakulovjahongir02@gmail.com****<https://doi.org/10.5281/zenodo.14034455>**

Annotatsiya. Anafilaksiya, pichan isitmasi, ekzema va astma kabi allergik kasalliklar bugungi kunda rivojlangan mamlakatlardagi odamlarning taxminan 25 foizini qamrab oladi.

Allergiya bilan og'rigan odamlarda, odatda, atrof-muhitda keng tarqalgan o'ziga xos zararsiz moddalar bo'lgan allergenlarga doimiy yoki takroriy ta'sir qilish surunkali allergik yallig'lanishga olib keladi. Bu, o'z navbatida, ta'sirlangan organlarning tuzilishida uzoq muddatli o'zgarishlarga va ularning faoliyatida sezilarli anormalliklarga olib keladi. Shuning uchun o'tkir va surunkali allergik yallig'lanishning xususiyatlari va oqibatlarini tushunish, xususan, hujayralari immunologik reaktivlikning ushbu mos kelmaydigan naqshining bir nechta xususiyatlariga qanday hissa qo'shishini o'rganish muhimdir.

Kasallikdan himoya qilishi kerak bo'lgan antikorlar ham kasallik uchun javobgardir, degan tushuncha dastlab bema'ni ko'rinadi.

"Allergiya" atamasi 1906 yilda Klemens fon Pirket tomonidan ayrim shaxslarning ayrim moddalarga ta'sir qilganda reaktivlik belgilari va alomatlari yoki "yuqori sezuvchanlik reaksiyalari" rivojlanishiga g'ayrioddiy moyilligiga e'tibor qaratish uchun kiritilgan). Yuqorida keltirilgan bayonot qon zardobi kasalligining 2 sababiga taluqli bo'lsa-da, allergik kasalliklar (shuningdek, atopik kasalliklar deb ham ataladi, yunoncha atopos, joydan tashqari degan ma'noni anglatadi) ham allergenga xos IgE ishlab chiqarilishi va allergenning kengayishi bilan bog'liq. - T-hujayralarining o'ziga xos populyatsiyalari, ularning ikkalasi ham odatda boshqa zararsiz ekologik moddalar bilan reaktivdir. Rivojlangan dunyoda bu kasalliklar tobora kengayib bormoqda va allergik rinit (shuningdek, pichan isitmasi deb ham ataladi), atopik dermatit (ekzema deb ham ataladi), allergik (yoki atopik) astma va ba'zi oziq-ovqat. Ba'zi odamlar allergen ta'siridan keyin bir necha soniya yoki daqiqalar ichida anafilaksi deb ataladigan potentsial halokatli tizimli allergik reaksiyani rivojlantiradilar.

Kalit so'zlar: Allergiya, allergen, ekzema, gistamin, allergik rinit, kon'yunktiva, allergik dermatit, astma.

ALLERGY - DEVELOPMENT OF ALLERGIC DISEASES

Abstract. Allergic diseases such as anaphylaxis, hay fever, eczema and asthma affect about 25% of people in developed countries today. In people with allergies, chronic or repeated exposure

to allergens, which are typically harmless substances commonly found in the environment, leads to chronic allergic inflammation. This, in turn, leads to long-term changes in the structure of the affected organs and significant abnormalities in their activity. Therefore, it is important to understand the characteristics and consequences of acute and chronic allergic inflammation, particularly how cells contribute to the multiple features of this discordant pattern of immunological reactivity.

The notion that antibodies that are supposed to protect against disease are also responsible for disease seems absurd at first.

The term "allergy" was coined by Clemens von Pirquet in 1906 to refer to the unusual tendency of some individuals to develop signs and symptoms of reactivity or "hypersensitivity reactions" when exposed to certain substances). Although the above statement refers to the 2 causes of serum sickness, allergic diseases (also called atopic diseases, from the Greek atopos, meaning out of place) are also associated with allergen-specific IgE production and allergen exposure. . - Specific populations of T-cells, both of which are generally reactive with otherwise innocuous environmental agents. In the developed world, these diseases are becoming more and more common and include allergic rhinitis (also called hay fever), atopic dermatitis (also called eczema), allergic (or atopic) asthma, and certain foods. Some people develop a potentially fatal systemic allergic reaction called anaphylaxis within seconds or minutes of exposure to an allergen.

Key words: Allergy, allergen, eczema, histamine, allergic rhinitis, conjunctiva, allergic dermatitis, asthma.

АЛЛЕРГИЯ - РАЗВИТИЕ АЛЛЕРГИЧЕСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ

Аннотация. Аллергические заболевания, такие как анафилаксия, сенная лихорадка, экзема и астма, сегодня поражают примерно 25% людей в развитых странах. У людей с аллергией хроническое или неоднократное воздействие аллергенов, которые обычно представляют собой безвредные вещества, обычно встречающиеся в окружающей среде, приводит к хроническому аллергическому воспалению. Это, в свою очередь, приводит к долговременным изменениям структуры пораженных органов и значительным нарушениям их деятельности. Поэтому важно понимать характеристики и последствия острого и хронического аллергического воспаления, особенно то, как клетки способствуют множеству особенностей этого противоречивого паттерна иммунологической реактивности.

Идея о том, что антитела, которые должны защищать от болезней, также ответственны за болезнь, на первый взгляд кажется абсурдной.

Термин «аллергия» был придуман Клеменсом фон Пиркетом в 1906 году для обозначения необычной склонности некоторых людей к развитию признаков и симптомов реактивности или «реакций гиперчувствительности» при воздействии определенных веществ). Хотя приведенное выше утверждение относится к двум причинам сывороточной болезни, аллергические заболевания (также называемые atopическими заболеваниями, от греческого *atopos*, что означает «неуместно») также связаны с выработкой аллерген-специфического IgE и воздействием аллергена. - Специфические популяции Т-клеток, которые обычно реагируют на безобидные в других отношениях агенты окружающей среды. В развитых странах эти заболевания становятся все более распространенными и включают аллергический ринит (также называемый сенной лихорадкой), atopический дерматит (также называемый экземой), аллергическую (или atopическую) астму и некоторые пищевые продукты. У некоторых людей в течение нескольких секунд или минут после воздействия аллергена развивается потенциально смертельная системная аллергическая реакция, называемая анафилаксией.

Ключевые слова: Аллергия, аллерген, экзема, гистамин, аллергический ринит, конъюнктивит, аллергический дерматит, астма.

Kirish

Inson immuniteti allergenga patogen deb javob beradi va uni begona bakteriya, virus, zamburug' yoki toksin kabi yo'q qilishga harakat qiladi. Biroq allergenning o'zi zararli emas, shunchaki immun tizimi bu moddaga juda sezgir bo'lib qolgan.

Immun tizimi allergen ta'sir qilganda uni yo'q qilish uchun antitanalar turi - **immunoglobulin E (IgE)** chiqaradi. U esa o'z navbatida organizmda allergik reaksiyaga olib keladigan kimyoviy moddalar ajratadi.

Ushbu kimyoviy moddalardan biri **gistamin** deb ataladi. Gistamin mushaklarning qisqarishiga olib keladi, shu jumladan qon tomirlarining devorlari va nafas yo'llarida ham.

U shuningdek burunda shilliq ajralishiga hissa qo'shadi.

Patologiyaning noxush alomatlarida bemor allergenni ayblaydi — uy hayvoni, o'simlik changi yoki changni. Muammo patologiyani qo'zg'atgan moddada emas, balki bemorning immun tizimida yotadi.

Allergiya ko'z kon'yunktivasi bilan aloqa qilganda, allergik kon'yunktivit

Sog'liqni saqlash sug'urtasini ko'rib chiqish va baholash xizmatining statistik ma'lumotlariga ko'ra, 2020 yilda allergik kon'yunktivit bilan og'riqan bemorlarning umumiy soni 1 774 027 kishini tashkil etdi.

Kon'yunktiva ko'z qovoqlarining ichki qismini va ko'zning oq qismini qoplaydigan nozik, shaffof shilliq qavatni anglatadi, bunda kon'yunktivaning yallig'lanishi kon'yunktivit deb ataladi..

Asosiy simptomlar orasida ko'zning qizarish, kon'yunktiva shishishi va qichishish mavjud. Boshida kon'yunktiva shishi va qizarishi paydo bo'ladi, lekin kon'yunktiva shishi kuchayishi bilan jelega o'xshash modda paydo bo'lishi mumkin, og'irroq holatlarda esa ko'z qovog'ining orqa qismida katta yoki kichik kon'yunktiva papillalari paydo bo'lishi mumkin. Agar bu holat uzoq vaqt davom etsa, yallig'lanish yoki oshqozon yarasi rivojlanishi va ko'rishning yomonlashishi mumkin, shuning uchun imkon qadar tezroq shifokorga murojaat qilishingiz kerak. Davolash uchun ko'z tomchilari yoki og'iz orqali allergiyaga qarshi dori-darmonlarni qo'llash tavsiya etiladi va infeksiyani oldini olish uchun qo'lingizni yuving va ko'zingizga teggandan keyin alohida sochiqni qo'llang.

Allergik kasalliklarning so'nggi davosi, immunoterapiya

Bu bemorning immunitetini nazorat qilish orqali simptomlarni engillashtiradigan yoki yo'q qiladigan davolanishdir. Bu allergik kasallik normal usullar bilan davolanmasdan takrorlanganda yoki yomonlashganda qo'zg'atuvchiga qarshi immunitetni rivojlantirish tamoyilidir. Ruksat etilgan dozani tasdiqlangan jadvalga muvofiq ta'sir qilish orqali dozani bosqichma-bosqich oshirish uchun og'iz orqali, til ostiga, teri ostiga, intralimfatik to'qimalarga in'ektsiya va transdermal in'ektsiya qo'llaniladi.

Allergen, allergiya keltirib chiqaruvchi allergen

Allergik kasalliklarni keltirib chiqaradigan allergenlarga allergen deyiladi. Allergenlarning ko'p turlari mavjud, ular orasida chang, mog'or, gulchanglar, qayin, shaftoli mavjud. Ba'zida kuchli harorat o'zgarishi, ortiqcha bosim va ruhiy stress ham allergen sifatida ishlaydi.

Asosiy qism:

- Odatda, allergiya aksirish, suvli ko'zlar, ko'zlarning qichishi, burunning oqishi, terining qichishi va toshmalarga olib keladi.
- Anafilaktik reaksiyalar deb ataladigan ba'zi allergik reaksiyalar hayot uchun xavflidir.
- Semptomlar tashxisni ko'rsatadi va teri testlari allergiyani keltirib chiqaradigan moddani aniqlashga yordam beradi, ammo ular kelajakdagi reaksiyaning og'irligini taxmin qilmaydi.
- Triggerlardan qochish yaxshidir, lekin agar buning iloji bo'lmasa, tetik ta'siridan ancha oldin allergiyaga qarshi emlash ba'zan sezgirlikni engillashtirishi mumkin.
- Agar siz jiddiy allergik reaksiyaga duch kelgan bo'lsangiz yoki jiddiy allergik reaksiya xavfi ostida bo'lsangiz, siz doimo epinefrinli avtoinjektor va antigistamin tabletkalarini olib yurishingiz kerak.
- Jiddiy reaksiyalar shoshilinch tibbiy yordam muassasasida shoshilinch davolanishni talab qiladi.

Biroq, zaif odamlarda, ko'pchilik odamlar uchun zararsiz bo'lgan ba'zi oziq-ovqatlar, dorilar yoki atrof-muhitdagi moddalar bilan ta'sir qilish immunitet tizimining haddan tashqari ta'sirlanishiga olib kelishi mumkin. Bu allergik reaksiyaga olib keladi. (Antigenlarda immun tizimi immun tizimining javobini aniqlashi va rag'batlantirishi mumkin bo'lgan molekulalar mavjud.) Ba'zi odamlar faqat bitta moddaga, boshqalari esa bir nechta moddalarga allergiyaga ega.

Allergiya teriga yoki ko'zlarga tegsa yoki nafas olish, yutish yoki in'ektsiya qilishda allergik reaksiya paydo bo'lishi mumkin. Allergik reaksiyalar turli yo'llar bilan paydo bo'lishi mumkin:

- Faqat ma'lum fasllarda mavjud bo'lgan moddalar, masalan, daraxt, mavsumiy allergiya, shu jumladan pichan isitmasi tomonidan qo'zg'atilgan.

- Giyohvand moddalarni iste'mol qilish natijasida kelib chiqadi (dorilarga allergiya)
- Ba'zi oziq-ovqatlarni iste'mol qilish (oziq-ovqat allergiyasi)
- Chang, hayvonlarning junlari yoki mog'or natijasida paydo bo'ladi
- Ba'zi moddalar bilan aloqa qilish natijasida paydo bo'ladi.
- Hasharot chaqishi yoki chaqishi natijasida kelib chiqadi.

Ko'pgina allergik reaksiyalarda immunitet tizimi antigenga birinchi marta ta'sir qilganda immunoglobulin E deb ataladigan antikorlarni ishlab chiqaradi. IgE qon oqimidagi bazofillar deb ataladigan oq qon hujayralari va to'qimalarda mast hujayralari deb ataladigan shunga o'xshash hujayralar bilan bog'lanadi. Birinchi ta'sir tanani allergenga sezgir qilishi mumkin ("sensibilizatsiya" deb ataladi), ammo hech qanday alomat keltirmaydi. Sezuvchan odam keyinchalik allergenga duch kelganida, bazofillar va IgE bo'lgan mast hujayralari atrofdagi to'qimalarning shishishi yoki yallig'lanishiga olib keladigan moddalarni (masalan, gistamin, prostaglandinlar va leykotrienlar) chiqaradi. Bunday moddalar tirnash xususiyati va to'qimalarga zarar etkazishda davom etadigan zanjir reaksiyasini boshlaydi. Bu reaksiyalar yengildan og'irgacha bo'lishi mumkin.

Ba'zi odamlar ko'p IgE (atopiya deb ataladigan holat) ishlab chiqarishga genetik moyillikka ega va pichan isitmasi, astma, teri muammolari yoki oziq-ovqat allergiyasini keltirib chiqaradigan ba'zi antigenlarga haddan tashqari ta'sir qilishi mumkin.

Mavsumiy o'zgarishlarda yuzaga keladigan allergik rinit

Allergik rinit, burunning ichki qismi qo'zg'atuvchi antigenga haddan tashqari ta'sir qilganda paydo bo'ladi.

Allergiya qo'zg'atuvchi modda burunga kirsa, organizmdagi kimyoviy modda - gistamin ajralib chiqadi, burunda shilliq hosil bo'ladi va shilliq qavat shishib ketadigan yallig'lanish reaksiyasi paydo bo'ladi.

Allergik rinit asosan yil davomida namoyon bo'ladigan ko'p yillik allergik rinitga va mavsumiy allergik rinitga bo'linadi, bunda simptomlar mavsumiy ravishda paydo bo'ladi. Birinchi alomatlar o'smirliklardan paydo bo'ladigan allergik holatlar ko'p bo'lsa-da, birinchi alomatlar chaqaloq yoki katta bo'lgandan keyin paydo bo'ladigan holatlar ham mavjud.

So'nggi paytlarda atrof-muhitning ifloslanishi tufayli allergik kasalliklar dunyo bo'ylab ko'paymoqda.

Allergik rinit shunchalik keng tarqalganki, aholining taxminan 5-20 foizi undan aziyat chekadi.

Bakteriyalar yoki viruslar keltirib chiqaradigan shamollashdan farqli o'laroq, allergik rinit asosan irsiy omillar va uy changi, gulchanglar, mog'or, hayvonlarning yunglari va o'simlik kepaklari kabi atrof-muhit omillaridan kelib chiqadi. Shuning uchun to'g'ri tashxis qo'yish uchun nafaqat simptomlarni, balki oila tarixini va yashash muhitini ham tushunish kerak. Allergik rinit paydo bo'lgandan so'ng, u ko'pincha umr bo'yi davom etadi, shuning uchun tashxis qo'yish va tegishli davolanish uchun imkon qadar tezroq mutaxassisga murojaat qilish yaxshidir.

Asosan bolalarda uchraydigan allergik dermatit

Atopik dermatit deb nomlanuvchi allergik dermatit allergik rinit va allergik kon'yunktivit bilan bir qatorda vakillik allergik kasalliklardan biri hisoblanadi. Atopik dermatit bilan kasallanish yoshi bilan asta-sekin kamayadi, lekin ba'zida surunkali kursni ko'rsatadi, bolalar, o'smirlar va kattalarda qayta-qayta yaxshilanib, yomonlashadi.

Dunyo bo'ylab bolalarda allergik dermatit bilan kasallanish taxminan 10-30% ni tashkil qiladi.

"Bolalarda astma va allergik kasalliklar epidemiologiyasi bo'yicha xalqaro tadqiqot (ISSAC) ma'lumotlariga ko'ra, 2010 yilda boshlang'ich maktab o'quvchilarining 36,5 foizi allergik dermatit bilan kasallangan, bu 2000 yildagi 24,9 foizdan sezilarli o'sishdir.

Ma'lumki, allergik dermatit turli sabablar, jumladan, genetik omillar, atrof-muhit omillari, bemorning immunologiyasi va teri to'siqlarining anormalliklari bilan bog'liq. Allergik dermatit ham oila tarixi bilan bog'liq.

Ma'lumki, agar ota-onaning ikkalasida ham allergik dermatit bo'lsa, bolalarning 75 foizida, agar faqat bitta ota-onada allergik dermatit bo'lsa, bolalarning taxminan 50 foizida alomatlar paydo bo'ladi.

So'nggi paytlarda ekologik omillarning ahamiyati ta'kidlanmoqda. Allergik dermatitning eng katta xarakteristiklari kuchli qichishish va tashqi ogohlantirishlarga yoki allergen moddalarga juda sezgir reaksiyadir.

Qichishish odatda kechqurun kuchayadi va terini chizish bilan tavsiflanadi, bu esa terida ekzematoz o'zgarishlarga olib keladi.

Allergik dermatit qon testlari, teri sinovlari va oziq-ovqat allergiyasi testlari orqali tashxis qilinadi.

Davolash simptomlar paydo bo'lishi va yomonlashishini oldini olish uchun qo'zg'atuvchilarni yo'q qilish va namlovchi vositalardan foydalanish orqali terini kuchli va toza saqlashdan iborat.

Ikkilamchi teri infeksiyalarining oldini olish uchun topikal steroidlar, topikal kalsinevrin ingibitorlari, antigistaminlar, immunomodulyatorlar va kerak bo'lganda antiviral vositalar to'g'ri qo'llaniladi. Agar

haroratning keskin ko'tarilishi, oqish yoki og'riq kabi infektsiya belgilari paydo bo'lsa, shoshilinch davolanish uchun shifoxonaga tashrif buyurishingiz kerak.

Xulosa:

Allergik rinit belgilari paydo bo'lsa, avvalo, qaysi allergen bemorning allergik reaksiyasini keltirib chiqarayotganini aniqlash uchun allergolog bilan maslahatlashingiz kerak. Allergen teri testlari ko'pincha sababni aniqlash uchun ishlatiladi. Natijalar davolash usullarini aniqlashga yordam beradi.

Birinchidan, agar sizda uchta xarakterli alomatlar mavjud bo'lsa, allergik rinitdan shubha qilish mumkin: Oilada kimdir allergik rinit bilan og'riyaptimi yoki yo'qmi, ularda astma yoki atopik dermatit kabi boshqa allergik kasalliklar bormi, alomatlar vaqti-vaqti bilan yoki doimiy ravishda paydo bo'ladimi va alomatlar qachon kuchayganini so'raymiz. Burunning ichki qismini tekshirganda, burun yo'llari ko'pincha oqarib ketgan va shishgan bo'lib, shilliq ko'pincha shaffof bo'ladi. Agar sizda sarg'ish burun bo'lsa, u ko'pincha sinusit bilan birga keladi, shuning uchun ehtiyot bo'lishingiz kerak.

Aniq tashxis qo'yish uchun maxsus antigenlarni tekshirish uchun teri testi yoki qon testi o'tkaziladi.

Faqatgina ushbu testlarni o'tkazish orqali qo'zg'atuvchi antigeni aniqlash mumkin, kelajakda davolash rejasini aniqlash mumkin va bu allergik rinitdan boshqa kasallik emasligini tasdiqlash mumkin.

Shuning uchun, bu allergik rinitni tashxislash uchun muhim test deb aytish mumkin.

REFERENCES

1. Внутренние болезни Том 1 Под ред Моисеева В.С.
2. Внутренние болезни Том 2 Под ред Моисеева В.С.
3. Ichki kasalliklar A. G. Gadayev
4. Klinik allergologiya / O.A.Nazarov, J.O.Nazarov, Q.F.Nizomov. - Toshkent: 2016. -. 248 b.
5. <https://e-library.sammu.uz/uz>